

Nro. 9.

A' FELS. R. TSASZARNAK ES A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Januar. 29-dik napjan 1796-ik
esztendőben.*

B é t s:

Felséges Fejedelmünk hadi szorgos gondolatjai és foglalatosságai közt sem felejtkezik el a' szenvedő emberiségről a' betegekről. A' jelenvaló hólnapnak 18 dik és 25-dik napjain, mind a' közönséges ispotályt, mind a' szülő-bolondok és törvénytelen ágyakból származott gyermekeknek házait meg látogatta; mindenütt különös kegyelmességét mutatta; és a' leg kissebb környülállásokról is tudakozodott. A' közönséges ispotálynak mostani tudós és érdemes Directora, a' practica orvosi tudományak közönséges tanítója, *Frank Cs. Tanácsos Úr*, minden

úton módon azon erőlködik, hogy a' közönséges ispotályban eddig uralkodott hibákat meg jobbitassa. E' végre következő rendelkezéseket tett az alsó Austriai fő kormányzék meg edgyezésével:

I. Hogy a' beteg házakban tiszta és egészséges levegő ég legyen, a' betegek betegségeknek neme szerint osztásnak fel, az ott lévő orvos Doctorok és kézi orvosok jó reggel látogassák meg betegeiket, hogy ekképen meg ebéd előtt két három 's több órával bé adhassák a' betegeknek a' gyógyító szereket. II. Hogy a' chyrurgica operatióknak különös szobák rendeltessenek, ne hogy mint eddig történt, a' betegek jelen létekbén vitessenek azok végbe. III. Hogy a' jövő Februarius kezdetén, a' közönséges ispotályba is bé vitessen a' nem régiben meg jobbitatott katonai pharmacopoea, az az, a' gyógyító szerek készítésének módja. IV. Akár oltsó akár drága légyen a' kenyér, mindenkor egyarányú mértékű kenyerek legyen a' betegeknek. V. A' bolondok házában a' sok süzségtelen ámyekfzések bé tsukattassanak, 's azok helyett ülő székek rendeltessenek, a' mellyeket minden este ki kell üresíteni, és jól meg tisztítani. VI. A' bolondok háza távolabb fog építeni, kőfállal körül vétetni, és a' bé rekefztetett hely fűvel és fákkal bé ültettetni, hogy ekképen a' meg háborodott elmejű betegek is kívül járkálbassanak, és friss levegő eget szivhassanak bé. VII. A' tehetősebb és elméjékben kevésbé meg háborodotknak számokra különös szobák fognak rendeltetni. VIII. Minekelötte az illy örült emberek a' közönséges bolondok házában bé vitetnének, süzség léfzen az öket gyógyító orvosoknak betegjeik nyavalyájának historiáját, és vélek való bánásának módját feljegyezni, 's bé küldeni. IX. Minden kéten leg alább

Agyszer a' környékállásokhoz képest többfőz is értékezni, fog *Franké* úr az ispotálybeli orvosokkal a' betegek nyavalyáinak uralkodó symptomáiról, változáfaikról, és a' ritkább 's nehezebb betegségekről velek edjűtt tanátskozní fog. X. Az ispotályban lévő personális státusnak maga viseletéről különös laistromot fog tartani a' Director; az olyan beteg gondviselők, a' kik vagy magoktól a' betegektől, vagy rokonjaiktól valamit kívánnak, vagy ajánlékokat vesznek, vagy pedig az orvosok rendelések ellen a' betegeknek italt 's nyálánkságokat adnak, leg ottan elbotsátatnak szolgálatjokból. XI. A' közönséges ispotályban lévő orvos Doctoroknak seb. orvosoknak, és practiciansoknak meg nem engedtetik, hogy az ott lévő szákátánál egyenek. XII. Kutyát sem lézzen szabad oda bé vinní, XIII. A' Director úrnak különös engedelmé nélkül senkinek sem lézzen szabad a' bolodok házába bé menní.

A' *Bétsi* polgárok a' Gr. *Klerfayt* fő hadi vezér elíenségeinken vett gyözödelmeit halván, a' múlt Nov. 10-ként egy hálaadó és örvendező levelet küldöttek hozzája, és mind ebben, mind a' *Vorumser* nevét viselő Austriai szabad sereg fel állításában, completírozásában és tartásában különös hívséget mutattak Fels. Urunkhoz. — Gr. *Klerfaytnak* ide lett szerezentsés érkezése után (a' ki még most is itt múlat, és nem is tudatik, mikor fog az ármádiához menní), bizonyos személyekből álló deputatusokat küldöttek hozzája e' folyó hólnapnak 19-dik napján, a' kik az egész polgárság nevében meg tífztelték e' nagy héróst, 's ezer szerezentsét kívántak tovább is folytatandó hadi vezérségéhez. Gr. *Klerfayt* természeti szelidségével jószággal és alázatosságával szadta a' küldötteket, nagyon

meg közfönte eránta mutatott szives hajlandóságokat, és továbbra is ajánlotta szolgálatjokra való kélzségét.

Hadi Körryülállások.

Az el múlt Decemberben, *Kray* Cs. K. és *Marceau* Fr. Generálisok közt szerzett fegyver szűnés következő tzikelyekből áll. I. Dec. 31-ik napjától fogva semmi el-lenségeskedés ne legyen a' két hadakozó ármádiák közt, és a' mellyik azt el akarja kezdeni, 10 nappal előbb adja a' másiknak tudtára. II. Ennek a' jelentésnek irotnak kell lenni, és egy hadi tífzt által kell által küldeni, a' ki is a' 10 napoknak el teléséig zálogul ott maradjon. III. Mind a' két ármádia és külső őrron álló seregek azon helyben maradjanak, a' mellyben eddig vóltanak: mindazáltal egymás hir adása mellett azt is még változtathatják. IV. Edjik rézfűről sem lehet olyan helyekbe bé menni a' mellyekből a' másik el nem ment. V. Szabad nem léfzen a' portázóknak magok lineáján túl menni. VI. Az Austriai külső őrron álló seregek mostani lineájokba maradnak *Eckenhauz*entől fogva *Koppsteinig*, *Zimmerbachig* és ott *Veilertől* fogva a' *Blies* vizéig. VII. A' Fr. seregek *Niederdiebachi*, *Mannebachi*, *Forsthausi*, *Gellweileri*, *Arveilleri* s. a' t. lineáikban fognak maradni. VIII. A' külső vigyázó seregek által el nem foglaltatott helységek ennekutánna is üressen maradnak.

Egy *Ehrenbreitsteini* levélből azt olvassúk, hogy ámbár mindent requisitio alá vetettenek légyen is a' Frantziák; meg is mindazáltal olly nagy szűkség vagyón a' *Treviri* és *Koloniai* választó fejedelemségekben, hogy kén-telenek a' Fr. seregek a' *Mozel* folyó vizén túl magokat által húzni. Ugyan onnan iratik, hogy a' két ármádiák közt lett meg edggyezés szerint már most szabadosan men-

nek a' *Rénus* vizén az eleséges hajók, és mind a' Cs. K. mind a' Frantzia seregek, azok t. i. a' mellyek a' *Rénus* környékén fekülznek, nagyobb bőséggel ditsekedhetnek, mint ditsekedhettek ennek előtte.

A' *Brüsseli* levelek befeállik, hogy a' két ármádiák közt szerzett fegyver nyugvás az Austriai Belgiumban fekvő Fr. seregeknél is ki hirdettetett, 's keményen meg tiltatott, hogy leg kisebb ellenségeskedést se mutassanak a' Cs. K. seregek eránt. —

A' *Rénus* felső környékéről jött tudósításokból olvassuk, hogy a' fegyver szünésnek idejétől fogva olly nyajasan, olly barátságosan bánnak egymással a' két ellenséges ármádiák, mintha leg kisebb gyűlölség sem lett volna közöttök; a' gyakorta öszve menni szokott hadi tisztek szüntelen a' békességről beszélgetnek egymással, mindnyájan egyenlő módon kívánják Európának közönseges tsendességét.

A' *Biponti* hertzezségnek nagyobb része még most is a' Frantziák hatalma alatt vagon, a' kik mivel ott is erős hészületeket téfznek, és tétetnek, könyvező fzemekkel panaszólkodnak a' lakosok eddig szenvedett, és, ha békesség nem talál lenni, ennekutánna is szenvedendő nyomorúságaikról, és semmit nem ohajtanak annyira, minthogy a' két ármádiák közt szerzett fegyverszünés előjáró postája lehessen Európa meg háboritatott tsendessége, és békessége helyre állásának.

Frantzia Ország.

Az úgy nevezett *Porte-Feuille Politique* nevű *Párisi* közönséges újság, illyetén meg jegyzést adott ki a' hadakozó fejedelmek és a' Fr. Respublik közt szerzetendő békességnek körülállásarról: „Az Angliai király Parlá-

mentomba küldött maga kimyilatkorlatásából és a' Fr. fő kormányfőnek maga meg határozásából nyilván ki tettett, hogy mind a' két hatalmasság és nemzet hajlandó legyen a' békeségre. De igen sok nehézségek és akadályok adják elő magokat, minekélőtte annak tökéletességre való meneteletét reménylhetnénk. A' *Párisi Directorium* különös tractára szeretne menni a' *Londoni* udvarral, mint a' minőmüre lépett a' *Berlini* és *Madridi* udvarokkal. Ellenben az Angliai király a' *Bétsi* és *Petersburgi* udvarokkal tett szoros alliantziája szerént, nem csak magának, hanem szövetségeseinek is tsendességet, egy szóval egész Európának közönséges békességet akar szerezni, következőképen hanemha a' *Londoni* udvar kívánságait tellyesítjük, el kerülhetetlenül újabb táborozás fog következni. — *Miranda Fr. Generalis*, a' ki t. i. miért? miért nem? fránki-
vetésbe küldetett, hanem az útban az őrizet keze alól el szökött, *du Mesniből* egy levelet írt a' *Directoriumhoz*, mellyben ezt az ókát adja tselckedetének, hogy ő mint emberséges ember 3 éltendeig tartott üldöztetése és szabása alatt tsinált adósságainak ki fizetésére akart az által időt nyerni. Végtére azon kéri a' *Directoriumot*, hogy jól tudván ő gyanúságban való esetét, nem kívánja, hogy az ellene hozatott utolsó végezést vissza vegye, hanem csak azt, hogy adjon nékie a' *Koppenhágába* való menetelekre szabattság levelet. Továbbá azon is eszedzik, hogy fizettesse ki azon summát, mellyel a' *Respublika* nékie tartozik, és azt a' kárt is potoltassa ki, mellyet lovainak, szekereinek, és bútorjainak el vételek által nékie az előbbi kormányfőnek *Agensei* és *Commissáriusai* okoztanak.

Hoche Generalis, a' ki a' napnyúgoti 3 armádiáknak fő kormányozója volt, *Párisból Angersbe* ment, ko-

Iott ennekelőtte való fő kvartélyja vólt és most is vagyon. Nagyon hizelkedik magának a' kórmányfzék azzal, hogy ezen vezér hatalmának ki szélesitetése után véget fog vetni a' *Vendei és Choansokkal* való hadakozásoknak. De ő maga tart a' fzeréntséltenségtől, kiváltképen minekutánna a' *Stafflet* Vendei ármádiája a' hazájokba vissza tért emigránsokkal nagyon meg szaporodott volna.

A' Fr. ofztályoknak nagyobb részében nem akarnak az ifjak az ármádiához menni, azt mondván, hogy ha egy millio 400000 fegyveres népe van a' Respublikának, a' mint eleitől fogva ditsekedett a' kórmányfzék, nintsen reájok szüksége, nem egy két hatalmasságon, hanem egész Európán diadalmat vehet azzal. Hogyha pedig, így szól-
nak továbbá, ez a' rettentő hadi nép annyira meg fogyott, hogy 30000 ember ellen semmit nem mivelhet, mondja meg minékünk, hová lett az a' sok ember, a' kiket 4 ezrtendőktől fogva az Ország határaitra küldözött. Akárminémű végek lett azoknak, ők azzal nem gondólnak, és nem is akarnak egy olly hadban szolgálni, mellynek fzerző oka a' negédség és fösvényesség.

Charette felől az a' hír támadt *Párisban*, hogy el fogattatott volna a' pátrióta seregek által; de a' későbbi tudósítások meg tzáfolván ezt a' hirt, azt mondták, hogy tsak néhány tisztsjei estenek légyen rabságba, és már által is adáltak a' katona Commissiónak. Önnön maga *Charette* egy olly erős sántzokkal körülvéteett tábor helyen fekszik 18000 emberből álló ármádiájával, mellyhez nem egy könnyen lehet hozzá jutni. — Ugy mondatik, hogy *Camus* fel nem válalta a' politzia minis-
terséget, és hogy ezen hivatallal a' *Douay Merlin* kínál-

tatott légyen meg, a' törvényekre ügyelő ministerség pedig *Treillhardnak* fog adattatni.

Jan. 8-dik napján illyetén foglalatú irást küldött a' Directorium az 500 személyből álló ifjú tanátszhoz: „A' jó erkölcsök a' szabadság védelmező bástyája, mellyek nélkül semmi erejek. nintsen a' törvényeknek, egefzen meg romlottak a' Respublikában. Addig is míg jobb nevelés alkotmánya állítatna fel, szükség léfzen az erköltstelenségnek, melly napról napra mind veszedelmesebb ez ifjakra és katonákra nézve ellent állani; a' törvénytévőnek kötelessége az atyákat, anyákat és férjeket segíteni az erköltstelenségnek meg gátolásában. A' mi kevés törvényeink tsak bizonyos localis és politica rendelkezésekből állanak, ollyatén fenytő törvényekre is szükségünk vagyon, a' mellyek az illyetén bűnöket ne tsak karakterizálják, hanem meg is büntessék.”

Közönségesen az egész nemzet béketelenkedik, 's morog az erőltetett költsön vétel ellen; a' kereskedők azzal vigasztalják magokat, hogy annál drágábban fogják árúikat adni, következésképen az ő tőlök el vétetett költsön pénzt is a' szegénységnek kell meg fizetni. Sokan sokáig utottak futottak, 's ezer akadályokkal küfzködtek, a' míg a' reájok vettetett summát ki szerezhették; soknak egész elztendeig sints annyi jövedelme, mint a' mennyit fizetni kéntelenitetett. Innen vagyon, hogy akármerre forduljon valaki, mindenütt átókkal fzitókkal, 's panaszolkodásokkal telnek meg fülei.

Nagy Britannia.

A' Jo reménység hegyének el vétele által a' napkeleti Indiában lévő Hollandus örökségeknek el vételére magoknak szabados utat nyitottak az Anglusok, és egymás után

el is fogják azokat fzedezetni. Leg közelébb a' *Ceyloni* szigetnek erősségét, *Tricomalet*, vagy *Triconomalet*, holott igen szép és olly tágas kikötő hely vagy on, mellyben 100 nagy hajó könnyen el-férhet, tettek magokévá. a' mellyről épen azon nap tétetett officialis jelentés *Londonban*, a' mellyen a' *Wallisi* hertzegné egy szép és egésseg hertzeg aszonykát szült e' világra. Ennél a' szigetnél allig vólt gazdagabb örökségek a' *Batavusoknak* a' napkeleti Indiában, holott a' természet igen gazdag és bő adományokat ajándékozott az emberi nemzetnek, nevezetessen fügét, szöllöt, narantsot, zitromot, nádmözet, dohányt kiváltképen pedig riskását, szegfüvet és szeretsendiót's annak virágját, mellynek drága illatja ném tsak a' szárazra, hanem a' tengerre is ki hát, és távolról bő tölti a' tengeri utazóknak orrokat.

Spanyol Ország.

A' múlt hólnapnak 22-dikén *Madridba* küldetett *Réme Fr.* divisionalis Generalis, olly véggel, hogy a' Respublika nevében által vegye a' *Sz. Domokos* szigetének Spanyolokhoz tartozott részét. Mind ő. mind a' *Fr. Agens Hermann* audientziára botsáttattak a' király elsiben. — *Alava* Admiralis a' kórmányára bizatott Spanyol flottával Nov. 28-dikán utnak indúlt's úgy mondják, hogy *Californiába* fog menni (California Ámerikának észak felé fekvő része, mellyet *Drake Ferentz Erzsébet* Angliai királyné uralkodása alatt fel találván, azt új *Albionnak* nevezte. Lakosai fekete Indusok és vitéz emberek) az ott lévő Ánglusok által el foglaltatott tartományoknak vissza vételekre. — Egy Német Országai közönséges levél azt bezzéli, hogy a' Spanyolokkal szerzett békességben azt ígérte a' *Fr. Respublika* a' *Madritti* udvarnak, hogy Ángliával elébb békes-

síre nem lép, míg a Spanyoloknak vissza nem szerzi *Gibráltárs*. Talán itten is bé tellyesedik ama deák példa beszéd: *Promissis satur quilibet esse potest, az az: Nem lehet meg is ígérni meg is adni.* — Egy 100 hajóból álló Angliai kísérő flotta, *Cornwallis* vezérlete alatt *Kadiksz* mellett el menvén, a szoros tenger mellett meg állapodott, és fel nyílt szemekkel vigyáz a *Kadiksz* kikötőhelyben tartózkodó Fr. flottára; hanem ez is nagyon vigyáz megára, 's nem könnyen engedi magát, ha el kerülheti, keletzébe ejtetni.

A Spanyol szerzetes rendék dolgában ki rendelt Commissió széllyel oszlott, és leg kisebb szó sints azoknak meg kevesítésekről; sőt két Frantzia Országból ki költözött, *Trappe* rendéből vala szerzetes atyáknak meg engedte a király, hogy ne csak le telepedhessenek Országában, hanem ennekfelette klastromot is épithessenek *Aragóniának Maella* nevű helységében.

Olafz Ország.

A közelebb múlt szombaton költ *Bétsi* udvari diariumban következő jelentéseket olvasunk az Olafz Országi hadi környülállásokról. A *Genuai* tudósítások szerint eléggé izegnek morognak a Fr. seregek, mellyeknek egy része *Tzeva* felé indúlt, *Schérer* Generalis *Nitzzábe* útazott olly véggel, hogy a Directoriumnak ott lévő biztosaival személyyessen beszélhessen, és meg tehesse a szükséges rendeléseket.

Ezek a Fr. Commissariusok egy hirdetményt tétetvéa közönségessé, mellyben azt hannyák a *Genuai* népnek szemére, hogy az Austriai seregek által hátra hagyatott magazinumokat, fegyvereket, bagázsiákat el foglalták, holott a Fr. katonáknak volt azokhoz leg nagyobb jussok. E' mellett azt

parantsólják a' *Genvaiaknak* a' *Directorium* nevében, hogy az Austriai ármádia által közönségesen, vagy a' katonák által hátra hagyatott vagyonjaikat, mellyeket vagy el ragadoztak, vagy el adták, 24 óra el forgása alatt önként adják ki, külömben kéntelenek lesznek a' Fr. seregek őket hazaként meg vizgálni, és azon hátra maradt dolgoknak el titkolóit mint a' közönséges rendtartásnak meg háborítóit meg büntetni.

A' *Korszikai* sziget mostani kúrnyúlállásairól ekként beszél a' fent nevezett *Bétsi* udvari diarium: „A' *Korszikai* Parlamentom, *ügymond*, ismét el ofzlott, minekutánna a' püspöki dézmáknak meg kissebitetéséről, és az oda való *Universitásnak* és papi *Seminariumnak* újjobban való ki nyításokról külömbkülömbféle rendeléseket tett volna. Azomban, találtatnak még ott olly kerületek a' mellyeknek lakosai nem akarják a' nem régiben reájok vetett közönséges adót meg fizetni.

A' néhai *Korszikai* Pünkösti királynak *Neuhof* Báronak a' fia *Nordt Fridrik* név alatt *Korszikába* menván, és azon szigetbelieknél nagy kedvességet találván, azon igyekszik, hogy hajlandóbbakká tehesse a' lakosokat mostani urokhoz az *Ángliai* királyhoz; arravalónézve minden héten két concertet és egy vendégséget tart, 's illyenképen sokféle úton módon kívánja sziveket meg nyerni.

Bataviai Respublika.

A' *Hollandus* patrióták is meg tébolyodván elméjekben, új *revolutionalis* *calendariumot* akartak készíteni, és *Jan. 20-tól* fogva, mellyen t. i. a' *revolútiót* el kezdték, számlálni az *esztendőt*, a' melly fel tételeket nem tsak jóvá nem hagyták sőt egyáltaljában meg vetették a' *Hdgai* köz Rendek. — A' *Frislandiába* és *Zelandiába* küldetett *Com-*

missariusok üres válasszal tértek vissza Hagába, mivel egyáltalában meg nem akarnak a' nevezett tartományok a' nemzeti gyűlés öfve hívásában egyezni. — Hoffzas ellentállások után is kénytelenek voltak Ámsterdámnak polgári előjárói a' zabolátlan község kivánságának engedni, és közönséges hivataljaiktól meg fosztani azokat, a' kik az Orániai hertzege ház eránt jó indulattal és engedelmességgel lenni láttanak. — A' Hollandiai ki kötő helyekben múlt esztendőben bé ment 's oda vissza tét hajóknak számba vételekből ki tettett, hogy ezen Respublikának tengeri kereskedése a' revolutiónak kezdetétől fogva nagyon alá szállott.

Nem fundamentom nélkül szokták a' Magyarok példa belzédben mondani: *A' hol szél nem fúj nem tsörög ott a' fa levele.* Néhány időtől fogva számos ártillériát és hadi seregeket küldöttek a' Batavusok a' *Veszfaliai* kerület határaitra; az ártilléria még egy darabig *Gröninga*-ba fog maradni.

Az *Angliai* kórmmányfzék ismét 42 Hollandia kereskedő hajót, mellyek közül 5 a' napkeleti Indiából tért vissza, botsátott kotyavetyére, a' mellyeken lévő portékáknak ára 8 millió 20000 forintra betsültetik. Ebből is ki tettzik, hogy a' *Londoni* udvar minden tehetségével védelmezni fogja az Orániai hertzege háznak össi jussait. — A' Batavusok a' jövő tavaszra 6000 emberből álló hadi sereget akarnak ki állítani, és tengeri erejeket is számos hadakozó hajókkal szaporítani, melly végre *Amsterdam* 4; *Rotterdam* 2; *Zelandia* 1; *Frislandia* 1; *Horn* és *Enkhusen* hasonlóképen egy linea hajót fognak ki állítani, melly ha tökéletességre mehet, 40 linea hajóból álló flottája léfzen ennek a' Respublikának.

A' Fr. Directorium meg engedte a' Batavusoknak, hogy a' vélek kötött szerződésben kívánt summának hátra lévő részét a' hadakozás végződése után fizessék ki, hogy annyival inkább több módjok és tehetségek lehessen hadakozó hajóiknak szaporítására.

Elegyes Történetek.

A' múlt Octob. 28-dikán történt véres tsatában el esett *Schmertzing* és *Wolkenstein* Cs. K. Generálisoknak emlékezetekre emlékeztető oszlop fog emeltetni *Mogun-ziában*, nevezetesen a' Péter templomában. — *Mannheim* mellett a' *Renus* bal partján újabb erősségek készítetnek. A' Spanyol Országban múltott Fr. emigránsokból álló regementek napnyugoti Ámérikában fognak küldetni. — Az Európai tactikában szép előmenetelt tett a' Török katonaság, minekutánna Európai lábra állott volna, mellynek tökéletességre való vitelére 200 Fr. tiszter hivatott a' Császár Konstantzinápolyba. — A' Jantsárok és Spáhi-sok közt eddig uralkodott gyűlölséget az által törölte el a' Császár, hogy mind a' kettőt egy forma lábra állította, és egyforma zászlót rendelt nekik. — A' Konstantzinápolyba küldetett, de Helvétziában el fogatott, és most az Austriai fogságból ki szabadult *Szemonvillénél* találtatott betses köveket és kintset vissza adatta a' Fels. Császár. A' Fels. Orosz Császárnénak neve napján nagy pompa és vendégség volt *Petersburgban*, a' melly alkalmatossággal a' szént György rendjén lévő vitézekkel edjött ebédelt a' fejedelem aszfony. —

Magyar Ország.

Sopronból Jan. 20-ik napján. Ezen Sz. K. váras egézfz igyekezettel azon iparkodik, hogy azon sokféle segedelmeken kívül, mellyekkel több ízben is meg mutatta

Fels. Fejedelmünkhöz való fegyhetetlen hűségét, most ismét 3000 mérő zab adásra ajánlotta magát. Az itt lévő A. C. T. Gymnasium 366 forintokat 's 4 kr., a' Sopronyi Magyar Tarsaság pedig, melly egyedül tanuló deákokból áll, 100 Rénes forintokat ajánlottak a' város Tanácsa és Előjárói által ö Felségének.

Erdély Ország.

Eggy Székely embernek Brassó Vdrossiban való míveléséből tett tudósítása, Boldog Asz. Hav. 4-dik napján 1796.

Úgy képzélem, mintha kérdésel hallanám az Úrnak, miképpen töltöttük-e 1795-től a' Székely földön? Felelek azért summáson: *Alkalmason.* Mert a' midőn ennyi Országok szűkölkedésben vagynak a' földnek vagy terméketlensége miatt, a' mi földünk, és a' szomszéd Szász nemzet, igen kevés helyeken kívül, szintén minden terméseit elegendő bővességgel meg-hozta; melyet láthatul ebből, hogy mostan, az hó nélkül való igen darabos fagy miatt, sem szeker, sem szán út nintsen: még is a' Brassai platzon, melyet bővébben a' Székelység tart, meg lehet venni a' tiszta búzának köblit 2 Rf. és 48 kr., a' rósot 1 for. és 36 kr., a' zabot 14 garason, a' haritskát (*Hajdinát*) 16 garason, aszalt szilvát 2 Rf. 24 kr. pálinkának fertályát 3 vagy 4 kron, szarvas marha petyenyének fonját 2 vagy 2 1/2 kron; a' széna is eléggé oltsó jó új bort pedig nem igen kóstolhatni. Ellenben, a' Magyar Nemzetnek Vármegyéin Erdélyben csak nem mindenütt két annyi árron kél mindenféle gabona. A' kertivetemények pedig Erdélyben igen jól termettek a' foghagymán kívül, melyből egy jó főért 2 és 3 kr. is elkernek: a' vereshagyma ellenben eggyfzer bővebb nem

volt; a' káposzta sem szük, holott soha olyan megszükült és drága magvát ennek nem hallottuk, mint a' múlt távafzon; elég vagyon pityóka is, a' murkot (*sárga répát*), melynek Brassóban a' piros nemét mivelik, majd hogy nem ingyen adják. De ezeket el hagyván, mégyek egy nevezetes termésre.

Egész Erdélyben ez ideig a' *Kordovány bört* minden Timárok készítették az Oláh Országokból ki-hoztatni szokott Fá nemetskének jövéseivel és leveleivel, melyet *Szkumpiának*, az az, *Drágnak* neveznek Olá-húl, minthogy árros szokott lenni; melynek neve, a' mint értém, a' fűvészeknél *Rhus Cotinus*. De ez helyett, egy darab időtől fogva, más féle *Szkumpiát* kezdett mivelni, és már sokra is vitte *T. Benkő József*, a' Köpetzi Ref. Eklésiának mostani Prédikátora, maga közép-Ajtai sokféle plántákat tápláló kertjében, a' hól *Cotinust* is termesztett. Ezekről, a' minap edgyütt beszélvén; im ezeket hallám és rész szerént látam is, hogy 1) az új *Szkumpiának* deák neve *Rhus Coriaria* vagy *Coriariorum*. 2) Mindenik féle a' Tsemeték, vagy, helyesebben nevezve, Fatságok (*Frutexek*) közül való, 's nem a' nagy féle fákhoz tartozó; nem növény nagyobb, mint a' bodza, borostyán, és több ilyen törpe fák nemei. 3) Ennek levelei szárnyasok, mint a' körösfának, a' *Cotinusnak* pedig szép kerekek. 4) A' *Coriariával*, melly K. Ajtáról adatott-bé, mások is próbáltak, de nevezetesen, a' Mlt. Brassai Biró és *Consiliarius Fronius Mihály* úr, próbát tétetett ottan egy oda házasodott Prussus jó timárral, *Fuhrmann Heincussal*, és jóllehet annak levelei nem idején, hanem későn, nagyobb részént meg-sárgodva szedtetettek volt le, melly miatt előre nem is bizott hozzá,

még is mindazáltal jól találta véle, a' mint bizonyította a' mustra kordovány, mellyett azon Mlt. Bíró úr Kolosvárra küldött újságúl, nagy Méltóságú Gubernátor Úrnk Excellentiájának. Azért 5) a' Felsőleges Királyi Gubernium méltóztatott írni az Háromszéki Fő Király Bíró úrnak, Mlt. Gróf Zabolai *Mikes János* Úrnak, hogyha *Benkövel* találkoznék, tanúlná-ki, mi fele plánta lehet az. 6) Úgy is lött, és mind a' *Cotinusból*, mind a' *Coriariából* a' tiszteelt F. K. Guberniumnak forma küldtetett. 7) Munkát is készített *Benkö*, hogy ugyan oda felküldje. Melyben egyebb között meg-mutatja. 8) Hogy Spanyól Országának *Corduba* nevű várossában találtatott a' *Cordovány* bőr készítés, és onnan vette nevét, 's ott és a' Izsomszédos Országokban mind a' *Coriariával*, mint jobbál élnek. 9) A' másnál ezt sokkal, igen sokkal szaporábban el terjeszthetni. 10) Ha az Erdélyiek kapni fognak rajta, meg is mutatja, hogy ad szaporitani, 's a. t. 11) Sok pénz maradt általa a' Hazában.

* * *

A' mai postán a' következő numerusú koperták alatt járó Magyar Kurir érd. Olvasóinak küldöm meg a' Magyar Almanakot, ugymint .47. 51. 53. 79. 105. 137. 152. 167. 170. 173. 174. 176. 179. 187. 188. 189. 207. 220. 221. 229. 231. 233. 247. 249. 252. 254. 259. 261. 262. 274. 275. 278. 286. 287. 298. 303. 310. 312. 313. 315. 319. 321. 327. 328. 340. 342. 343. 350. 387. 395. 471.

S. D. D.